

بررسی دیدگاه معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی در مدارس

دوره ی ابتدایی شهرستان مریوان

رفیق حسینی^۱ *، عطا پروین^۲

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هنر و موسیقی به‌عنوان یک واقعیت فرهنگی، بخشی جدایی‌ناپذیر از تربیت رسمی و غیررسمی دانش‌آموزان در تمامی نظام‌های آموزشی است. بر این اساس، هدف این تحقیق، تعیین دانش و نگرش معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی در مدارس دوره ابتدایی شهرستان مریوان بود. این تحقیق به‌صورت توصیفی و پیمایشی انجام شد. جامعه مورد مطالعه، شامل تمامی معلمان دوره دوم ابتدایی شهرستان مریوان بود. حجم نمونه را ۱۱۲ نفر از معلمان تشکیل دادند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها نیز پرسشنامه محقق-ساخته دانش و نگرش معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی بود که روایی بخش دانش پرسشنامه توسط ۲ نفر از استادان فلسفه هنر تأیید و پایایی بخش نگرش پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۳، به‌دست آمد. داده‌ها به روش لینک اینترنتی و به‌صورت آنلاین گردآوری و با استفاده از میانگین نمرات و آزمون تی مستقل مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های تحقیق نشان داد که میزان نگرش معلمان مثبت و آگاهی معلمان در سطح متوسط بوده و از دیدگاه معلمان بزرگ‌ترین مشکل تربیت هنری و آموزش موسیقی دانش‌آموزان نبودن معلمان ماهر و آموزش‌دیده می‌باشد و تفاوتی بین میزان دانش و نگرش معلمان از نظر جنسیت وجود نداشت. بر این مبنای لازم است سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش توجه بیشتری به مقوله هنر با تأکید بر آموزش موسیقی در سیستم آموزش و پرورش به‌ویژه در دوره ابتدایی داشته باشند.</p>	<p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۲۵</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۵</p> <p>نوع مقاله: پژوهشی</p> <p>واژگان کلیدی بیت هنری، آموزش موسیقی، دانش و نگرش، معلمان دوره ابتدایی</p>

۱. نویسنده مسئول: گروه علوم تربیتی، واحد سندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سندج، ایران.

۲. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، واحد سندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سندج، ایران.

مقدمه

هنرها عنصر اساسی رشد و تربیت در مراکز آموزش و پرورش هستند. درست مانند خواندن، نوشتن و حساب کردن، هنرهایی مانند موسیقی، نقاشی و تئاتر نیز کلیدهایی هستند که درک و موفقیت عمیق انسان را باز می‌کنند (پالوچ و مالیکواسکی، ۲۰۱۶ به نقل از الحمیدی و صالح، ۲۰۲۲). هنرها بخشی جدایی‌ناپذیر از رشد هر انسان و تجربه انسانی هستند (خان و علی، ۲۰۱۶؛ وایتزل، ۲۰۱۶؛ ژانگ و همکاران، ۲۰۲۰). به‌طور کلی هنرها، به زبان همه فرهنگ‌ها صحبت می‌کنند که در دنیای مدرن که به‌طور فزاینده‌ای به هم پیوسته‌تر می‌شود و این یک مزیت است (ندور بودینگتون، ۲۰۰۸، به نقل از الحمیدی و صالح، ۲۰۲۲). هنرها به‌ویژه در رابطه با عملکرد تحصیلی، نگرش به مدرسه و ادراک از یادگیری سهم ارزشمندی در آموزش دانش‌آموزان دارند. در غیاب آموزش هنری همه دروس به بدن‌های بی‌روح تبدیل می‌شوند (کومار، ۲۰۲۱). یکی از کارکردهای نهاد آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای که بیانگر بخش مهمی از اهداف این نهاد می‌باشد، تلاش در راستای رشد و شکوفایی قابلیت‌ها و استعداد‌های هنری و زیبایی‌شناختی دانش‌آموزان است؛ همان که اصطلاحاً تربیت هنری نامیده می‌شود. اهمیت این کارکرد متأثر از این واقعیت است که آموزش هنر و تربیت هنری در رشد و بروز استعدادها و قابلیت‌های شناختی، عاطفی و مهارت‌های دانش‌آموزان نقش و تأثیر سازنده‌ای دارد. این تأثیرات البته به دلیل وجود قابلیت‌های ذاتی و نهفته در قلمرو هنر است؛ چراکه هنر تجسم خلاقیت انسان و حس زیبایی‌شناختی است (یوسف‌زاده، سلحشوری و میرزایی رافع، ۱۳۹۱). دیکشنری کمبریج، هنر را ساخت اشیا، تصاویر، موسیقی و هر چیز که زیبایی یا احساسات را بیان می‌کنند، تعریف می‌کند و افلاطون می‌گوید: هنر، زبان خاموش است (به نقل از کومار، ۲۰۲۱).

تربیت هنری درصدد پرورش دادن و شکوفا ساختن قابلیت‌ها و حساسیت‌های هنرمندانه دانش‌آموزان است و به آنها یاد می‌دهد که چگونه ببینند، بشنوند، ارتباط برقرار سازند و در راستای رشد و کمال خود حرکت کنند. در تربیت هنری، افزون بر ایجاد شرایط لازم برای رشد خلاقیت و تخیل کودکان، آشنا کردن آنها با شیوه‌های بیان و ابراز هنرمندانه، طراحی و اجرای هنری، کسب آگاهی از هنر و تاریخ آن، قدردانی از هنرمندان و آثار هنری و ارزشمند شمردن آنها مورد توجه قرار گرفته است (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۱)؛ لذا می‌بایست همه‌جانبه‌نگری، رویکرد تلفیقی، تفکر، آگاهی، توانایی، ایجاد ارتباط میان آموزه‌های علمی و زندگی واقعی و کسب علم مفید، سودمند و هدف‌دار که بتواند انسان‌هایی مسئولیت‌پذیر، متفکر و خلاق پرورش دهد، در سازمان‌دهی محتوا و آموزش مورد توجه قرار گیرد (علوم پایه ششم، ۱۳۹۴).

اهمیت تربیت هنری در این است که این مقوله در رشد و بروز استعداد‌های شناختی و عاطفی و مهارتی نقش اساسی دارد و در واقع؛ زمینه را برای درک ارزش‌های واقعی فراهم می‌کند. همچنین

در کاهش اضطراب و تنش‌های روانی، تعدیل عواطف و کنترل احساسات، ایجاد حس خودارزشمندی، رشد خودراهبری، تسهیل یادگیری اجتماعی، کسب بینش و بصیرت بسیار مؤثر است (فرمهبینی فراهانی، ۱۳۹۰). آموزش هنر به بهبود تصمیم‌گیری کمک می‌کند، اعتماد به نفس را افزایش می‌دهد و کودکان را مطمئن‌تر می‌کند. هر دانش‌آموزی نیاز به آموزش کامل و رقابتی^۱ دارد که باید شامل هنر باشد. آموزش هنر وسیله‌ای است که به دانش‌آموزان کمک می‌کند که دانش جدید را به تجربیات شخصی و بیان آموخته‌های خود به دیگران متصل کنند تا یادگیری را برای دانش‌آموزان مهم کند. هنر سطح بالاتری از تفکر را ارتقا می‌دهد که به خرد دیگر موضوعات آکادمیک منتقل می‌شود. هنر نیاز روان‌شناختی به حس، تخیل، احساس، خودانگیزگی، قضاوت زبانی و خودآگاهی را برآورده می‌کند (افلند، ۲۰۰۴؛ ریچموند، ۲۰۰۹). نوازش (۱۳۹۰) بیان می‌کند که کودکان از طریق آموزش هنر می‌توانند دانش تولید کنند (به نقل از طالب‌زاده و جعفری، ۲۰۱۲). همچنین تربیت هنری در ایجاد و بارورسازی زمینه‌های سازنده‌ای مانند بروز خلاقیت و نوآوری (تربیت عاطفی)، شکل‌گیری تغییرات عمیق و پایدار در سلوک فردی، رشد اخلاقی، افزایش اعتماد به نفس، رشد مهارت‌های مربوط به دست‌ورزی کردن و... تأثیری شگرف دارد (میرزاییگی، ۱۳۹۱). تربیت هنری فرصت‌های متعدد و متنوعی را پیش‌بینی و فراهم می‌آورد تا از طریق تمرین، ممارست و مشارکت در آنها، دانش‌آموزان از چنان تبحر و خبرگی برخوردار شوند که هم‌زمان با رسیدن به مرحله خود انتقادی بتوانند، حتی‌الامکان، تولیدات و آثار هنری کامل و جذابی را ارائه نمایند (انتظامی، سیف نراقی و نادری، ۱۳۹۵). در این راستا، مهم‌ترین عناصر تربیت هنری عبارت‌اند از:

زیباشناسی و ارتباط با طبیعت: اولین قدم آشنا کردن کودکان با زیبایی‌های محسوس در طبیعت است. طبیعت یکی از مهم‌ترین منابع الهام برای انسان به شمار می‌رود که با قرار گرفتن عوامل بصری، مانند وزن و ریتم، تنوع، بافت، تناسب، شکل و ترکیب در کنار یکدیگر، زیبایی می‌آفریند.

آشنایی با تاریخ هنر: در جریان تربیت هنری، کودکان با فرهنگ و هنر ایرانی آشنا می‌شوند.

تولید هنری: کودکان تخیلات خود را با استفاده از ابزار و مواد گوناگون متناسب با رشته‌های هنری مختلف، به صورت اثر هنری ارائه می‌کنند.

نقد هنری: در پایان هر فعالیت هنری، لازم است کودکان را تشویق کنیم که درباره فعالیت و اثر هنری خود توضیح دهند (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۶). در این میان آموزش موسیقی به عنوان زیرمجموعه تربیت هنری در دهه‌های اخیر به منزله راهبردی مؤثر برای افزایش توانمندی‌های ارتباطی، شناختی و عاطفی کودکان به کار برده شده است.

در همین راستا در سال‌های اخیر تحقیقات زیادی در حوزه آموزش موسیقی از جمله متیوس-مورنو (۲۰۲۲)، متیوس و کونر (۲۰۲۲)، گول (۲۰۲۱)، سونگ (۲۰۲۱)، هو (۲۰۲۱)، پوزو (۲۰۱۷) و

بوناستره، مونوز و تايمرز (۲۰۱۶) صورت گرفته است. به گفته افلاطون، لذت بردن از موسيقى يك احساس غيرقابل تحمل است و نبايد براى جلب رضايت حواس انسان و تحريك احساسات او باشد، بلكه بايد بسيار ساده و باعث برانگيختن هماهنگى و نظم باشد. تنها از اين طريق، موسيقى مى تواند تاثير خوبى بر روى انسان بگذارد. مطالعات بسيارى در زمينه سيستم هاى آموزشى، نوروفيزيولوژى و ديگر علوم به ما نشان مى دهد كه موسيقى تاثير زيادى بر روى انسان ها به ويژه در كودكان و رشد شناختى و روانى آنها دارد. درباره تاثير خوب موسيقى، شواهد ديگرى نيز در تحقيقات عصبى درباره موسيقى و تحريك ريثم داريم كه اطلاعات باورنكردنى در مورد كار قشر مغز در هنگام گوش دادن به موسيقى و نواختن موسيقى را در اختيار ما قرار مى دهد (جوجمراك، ۲۰۱۸). در نظام آموزشى كشورهاي پيشرفته، بخش اعظم برنامه درسى دوره ابتدائى به درس هاى مثل هنر، موسيقى، كاردستى، ورزش، نقاشى، مهارت هاى خانه دارى و فعاليت هاى ويژه مانند گردش، برپايى جشنواره هاى فرهنگى، هنرى و ورزشى اختصاص يافته است و براى مثال در ژاپن يك سوم برنامه هاى آموزشى دوره ابتدائى به اين درس ها اختصاص دارد و مى توان گفت: مدرسه هاى اين كشور از نظر برپايى جشنواره ها و مناسبت هاى هنرى و موسيقيابى، در جهان بى همتا هستند (كارگذار، كبوك و الداغى، ۱۳۹۸). در آفريقاى جنوبى بر اساس بيانیه برنامه درسى اصلاح شده مى که در سال ۲۰۰۲ توسط وزارت صادر شد، آموزش موسيقى در محدوده يادگيرى هنر و فرهنگ قرار دارد كه شامل چهار هنر رسا (موسيقى، رقص، نمايش و هنر هاى تجسمى) است. بخش آموزش و پرورش آفريقاى جنوبى انتظار دارد معلمان كلاس عمومى، نه تنها آموزش مفاهيم موسيقى در كلاس خود، بلكه ادغام هنر هاى نمايشى را در ديگر زمينه هاى يادگيرى غير موسيقى مانند اعداد و ادبيات نيز ادغام كنند (هريست، ويت و رجسدريك، ۲۰۰۵). آموزش و پرورش انگلستان در سال ۱۸۷۰ اهميت رسمى موسيقى را در آموزش مدرسه تاسيس كرد و رسماً اعلام نمود كه موسيقى بخشى جدائى ناپذير از رشد فكرى، فرهنگى، عاطفى و معنوى كودكان خردسال است و بايد همانند ديگر دروس در برنامه درسى گنجانده شود (رويس، ۲۰۰۳). انجمن مى آموزش موسيقى در وبسایت حقايق و ارقام آموزش موسيقى چهار دسته از مزايای آموزش موسيقى را نشان مى دهد. اين دسته ها عبارت اند از: موفقيت در جامعه، موفقيت در مدرسه، موفقيت در رشد هوش و موفقيت در زندگى (پتريس، ۲۰۰۷). همچنين در طرح آموزش و پرورش جامع مجامع بين المللى و به ويژه يونسكو كه به پرورش تمام ابعاد شخصيت آدمى تأكيد شده، آموزش هنر و تربيت هنرى جايگاه واقعى خود را پيدا نموده و بر سهم و جايگاه هنر و كمك آن به ديگر حوزه هاى يادگيرى توجه ويژه اى شده است (تار و توماس، ۲۰۰۵).

با اينكه موسيقى و آموزش آن بر روى تربيت كودكان تاثير دارد، اما درك ما از ظرفيت هاى موسيقى خردسالان و مسيرهاى كه اين توانايى ها با شرايطى كه بچه ها آنها را تجربه مى كنند محدود است

(سارکار و بیسواس، ۲۰۱۵). پژوهش‌ها گویای آن است که آموزش موسیقی ابزاری قدرتمند برای دستیابی کامل کودکان به توانایی بالقوه فکری، اجتماعی و خلاقیت است. لوبیتین (۲۰۱۴) نشان داد که آموزش موسیقی به کودکان به بهره‌مندی آنها از همه توانایی‌های فکری اجتماعی‌شان می‌انجامد و سبب بروز خلاقیت در آنها می‌شود.

کولسان و باراک (۲۰۱۳) نیز در پژوهش خود دریافت که موسیقی و ریتم‌های موسیقایی بر خلاقیت دانش‌آموزان اثرگذار است و دانش‌آموزان مستعدتر در زمینه موسیقی، در دیگر مهارت‌های یادگیری نیز خلاقیت دارند. یورکوینی (۲۰۰۷) نیز بر این باور است که آموزش هنر موسیقی در مدارس، زمینه بروز خلاقیت دانش‌آموزان را فراهم می‌آورد. وی بیان می‌کند که خلاقیت دانش‌آموزان مدرسه‌هایی که در آنها آموزش و فعالیت‌های هنری گسترده است، بیش از خلاقیت دانش‌آموزانی است که در مدرسه‌هایی تحصیل می‌کنند که فعالیت‌های هنری محدود است. صابری (۱۳۹۶) در مطالعه خود اظهار داشته‌اند که موسیقی بستری برای بروز خلاقیت‌های کودکان است و عدل هریس (۱۳۹۳) نیز دریافت که نیاز به موسیقی در برنامه‌های مدرسه قابل ملاحظه است و دانش‌آموزان از آن استقبال می‌کنند و فضایی فعال و پرنرژی ایجاد می‌شود. نتایج تحقیق جوجمراک (۲۰۱۸) نیز نشان داد که بیشتر از ۹۵ درصد کودکان نمره بالایی در آموزش موسیقی کسب کرده و موسیقی تأثیر بالایی در رشد کودکان داشته است.

در ضرورت و اهمیت پرداختن به مقوله تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی ذکر چند نکته لازم است. در سال‌های اخیر تحقیقاتی در حوزه تربیت هنری و به‌صورت کم‌رنگ‌تر آموزش موسیقی صورت گرفته است. از جمله می‌توان به تحقیقات فیروزی، سیفی، حسینی مهر و فقیهی (۱۳۹۷) جایگاه تربیت هنری در کتاب‌های درسی؛ آخوندی و افخمی (۱۳۹۶) پرورش خلاقیت کودکان از طریق موسیقی؛ انتظامی، سیف نراقی و نادری (۱۳۹۵) عملکرد تربیت هنری در دروس؛ شه‌پناه، حاتمی و نوری (۱۳۹۵) اثربخشی موسیقی‌درمانی بر افزایش توانایی مهارت خواندن در کودکان دبستانی؛ فلاحی، صفری، یوسف فرحنگ (۱۳۹۰) تأثیر آموزش با رویکرد تربیت هنری بر فعالیت‌های هنری؛ جاسکی و همکاران (۲۰۱۸) تأثیر آموزش موسیقی بر توانایی هوشی کودکان؛ هار کستل، پیترس و آروستیکو (۲۰۱۷) مقایسه بین فرهنگی تجربیات آموزش موسیقی در مدارس؛ هوگنسا، ارسب و دیکسترا (۲۰۱۴) تأثیر آموزش موسیقی بر عملکرد کودکان؛ کوگو موریرا و همکاران (۲۰۱۳) تأثیر آموزش موسیقی بر بهبود مهارت‌های خواندن و پیشرفت تحصیلی و نسینگه (۲۰۱۲) بررسی درک تنوع فرهنگی در آموزش موسیقی اشاره کرد. در همین راستا نیلسون، فترستون و مک موری (۲۰۱۳) دریافتند که مشارکت در هنرهای خلاق می‌تواند تخیل کودکان را تحریک کند و خلاقیت را بسیج کند که منجر به افزایش آگاهی از خود و دیگران، از جمله محیط اطراف آنها می‌شود. معلمان معتقد بودند که کودکان برای رشد تخیل خود به زمان بیشتری برای

بازى آزاد نياز دارند، درحالى كه مادران دريافتند كه محدوديت‌هاى زمان و برنامه درسى فرصت‌هاى كودكان را براى ادغام هنر در مطالعات ديگرشان كاهش مى‌دهد. ذوالفقاريان و كيان (۱۳۹۳) دريافتند كه معلمان معتقدند كه آموزش هنر نقش مهمى در شناخت مشكلات درونى و ذهنى كودكان و كشف استعدادهاى ويژه آنها دارد. محجوب (۲۰۱۵) بين عملکرد دانش‌آموزان قبل و بعد از تدوين برنامه درسى آموزش هنر تفاوت معنادارى يافت. اين امر نشان‌دهنده اهميت توسعه برنامه درسى آموزش هنر در مؤسسات آموزشى است. برخوردارى، نصرآبادى، حيدرى و نيستانيان (۲۰۱۶) برنامه درسى هنر فرصت‌هاى متعددى را در اختيار دانش‌آموزان قرار مى‌دهد تا جدائى از روش‌هاى تجويزى و سنتى و فراتر از محدوديت‌هاى كلاس با دنياى واقعى ارتباط برقرار كنند.

همچنين يكي از ۶ ساحت موجود در سند تحول بنيادين آموزش و پرورش، ساحت تربيت زيبايى‌شناختى و هنرى است كه در زير توضيحات آن به درك معناى پديده‌ها و هدف رويدادهاى طبيعت/ هستى براى دست‌يابى به درك كلّى از جهان هستى و جايگاه خويش در آن بر اساس نظام معيار اسلامى؛ رمزگشاى و رمزگردانى از پديده‌هاى آشكار و پنهان طبيعت/ هستى و ابراز آن به زبان هنرى؛ درك زيبايى‌هاى جهان و آفرينش به منزله مظاهر جمال و كمال الهى و ارتقاى ذائقه زيباشناسانه خود و بهره‌گيرى از قدرت تخيل خود در خلق آثار هنرى با هدف حفظ تعالى ميراث هنرى در سطح مى و جهانى (دبيرخانه شوراي عالى آموزش و پرورش، ۱۳۹۰) اشاره شده است. در نتيجه، معلمان مسئوليت دارند كه سطح ادراك بصرى دانش‌آموزان را از طريق آشنا كردن و شناساندن نمونه‌هاى از بهترين تصورات و تخيلات هنرى و زيبايى‌شناختى جهان هنر، ارتقا بخشند. از سوي ديگر، با توجه به اهميت تربيت هنرى در سيستم آموزش و پرورش، به نظر مى‌رسد كه معلمان دوره ابتدائى بايستي زمينه لازم را براى تربيت اين بخش فراهم كنند؛ اما امروزه در مدارس و مراکز آموزشى كشورمان تربيت هنرى جدى گرفته نمى‌شود و در برنامه‌هاى درسى، هنر از جايگاه مناسب و شايسته‌اى برخوردار نيست. از سوي ديگر، با توجه به جايگاه و موقعيت هنرى شهرستان مريوان از لحاظ هنر و برگزارى جشنواره‌هاى هنرى تئاتر و موسيقى، به نظر مى‌رسد كه معلمان مدارس ابتدائى اين شهر دانش و نگرش كافي و مناسبى نسبت به تربيت هنرى ندارند تا بتوانند نياز دانش‌آموزان را مرتفع سازند. بر اين اساس، با توجه به غفلت از ظرفيت‌هاى قابل توجه، تربيت هنرى در شرايط كئونى در برنامه درسى و سياست‌گذارى آموزشى كشورمان، اين پژوهش با هدف تعيين ميزان دانش و نگرش معلمان دوره ابتدائى شهرستان مريوان نسبت به تربيت هنرى با تاكيد بر آموزش موسيقى انجام شده است.

سؤالات پژوهش

- سؤال ۱. معلمان نسبت به تربيت هنرى با تاكيد بر آموزش موسيقى چه نگرشى دارند؟
- سؤال ۲. به‌طور كلّى، معلمان نسبت به آموزش موسيقى در مدرسه ابتدائى چقدر موافق هستند؟

- سؤال ۳. مهم‌ترین دلایل عدم آموزش موسیقی در مدارس از نظر معلمان مدارس ابتدایی کدام است؟
- سؤال ۴. وضعیت آگاهی معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی چگونه است؟
- سؤال ۵. آیا بین دانش و نگرش معلمان نسبت به موسیقی برحسب جنسیت تفاوت وجود دارد؟

روش پژوهش

این تحقیق در دسته‌بندی از لحاظ هدف از نوع تحقیقات بنیادی است بدین معنا که نتایج حاصل از آن می‌تواند مورد استفاده و کاربرد سازمان‌های مرتبط با نتیجه تحقیق قرار گیرد. در دسته‌بندی بر مبنای شیوه جمع‌آوری داده‌ها توصیفی از نوع پیمایشی (میدانی) می‌باشد بدین جهت که برای جمع‌آوری اطلاعات در خصوص مبانی نظری و علمی هرکدام از متغیرها به پایگاه اطلاعات علمی و معتبر مراجعه و در مرحله دوم با انتخاب پرسشنامه‌های مرتبط با موضوع تحقیق از سایت‌های معتبر داده‌های لازم گردآوری شدند.

جامعه آماری این پژوهش را تمامی معلمان دوره دوم ابتدایی شهر مریوان تشکیل دادند که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۹۹ مشغول به کار در این مدارس بودند که تعداد آنها ۴۸۲ نفر معلم زن و ۵۲۶ نفر معلم مرد بود. با توجه به شرایط کرونا از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد و تعداد ۱۱۲ نفر از معلمان دوره ابتدایی که از این تعداد ۷۲ نفر مرد و ۴۰ نفر زن بودند، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق دو پرسشنامه محقق ساخته دانش و نگرش معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی بودند.

پرسشنامه سنجش میزان دانش معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی دارای ۲۰ سؤال چهارگزینه‌ای (الف، ب، ج، د) بود و پاسخ‌دهندگان برحسب میزان دانش و آگاهی خود گزینه درست را انتخاب می‌کردند. این پرسشنامه بر اساس مطالعه مبانی نظری و کتاب‌های مرتبط با تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی ساخته و روایی آن توسط ۲ نفر از استادان فلسفه هنر تأیید شد.

پرسشنامه سنجش میزان نگرش معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی دارای ۲۰ سؤال بود که نحوه پاسخ‌دهی به سؤالات به‌صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای شامل کاملاً مخالفم (۱ نمره)، مخالفم (۲ نمره)، بی‌نظم (۳ نمره)، موافقم (۴ نمره) و کاملاً موافقم (۵) بود. روایی این پرسشنامه توسط ۲ نفر از استادان گروه علوم تربیتی و فلسفه آموزش و پرورش تأیید شد. آلفای کرونباخ پرسشنامه با استفاده از روش همسانی درونی ۰/۹۳. به‌دست آمد که نشان از پایایی بالای ابزار بخش سنجش نگرش است.

گفتنی است که پرسشنامه در «گوگل‌فرم» طراحی و از طریق لینک <https://forms.gle/oHRAWugkb3qc5dvHA> اجرا شده بودند. پس از گردآوری

اطلاعات، برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی از جمله فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و برای آزمون فرضیات از آزمون تی برای گروه‌های مستقل استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در جدول شماره (۱) فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌دهندگان برحسب جنسیت، سن، تحصیلات، پایه تدریس و سابقه خدمت آمده است.

جدول شماره ۱. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت

متغیر	طبقه	فراوانی پاسخ	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۷۲	۶۴
	زن	۴۰	۳۶
سن	کمتر از ۳۰ سال	۳۱	۲۷/۷
	بین ۳۱ تا ۴۰	۳۷	۲۸/۶
	بین ۴۱ تا ۵۰	۳۲	۳۳
	۵۱ سال به بالا	۱۰	۸/۹
تحصیلات	بی‌پاسخ	۲	۱/۸
	فوق‌دیپلم	۸	۷/۱
	لیسانس	۸۰	۷۱/۴
	فوق‌لیسانس	۲۱	۱۸/۸
پایه تدریس	دکتری	۳	۲/۷
	چهارم	۵۷	۴۴/۵
	پنجم	۲۶	۲۰/۳
	ششم	۴۵	۳۵/۲
سابقه خدمت	کمتر از ۱۰ سال	۳۷	۳۳
	بین ۱۱ تا ۲۰ سال	۲۹	۲۵/۹
	بین ۲۱ تا ۲۵ سال	۱۴	۱۲/۵
	بین ۲۶ تا ۳۰ سال	۳۲	۲۸/۶

با توجه به نتایج جدول شماره (۱) از کل نمونه آماری ۶۴٪ نمونه آماری مرد و ۳۶٪ زن بودند. با توجه به نتایج جدول شماره (۱) بیشتر نمونه آماری با ۳۳٪ از گروه سنی ۴۱ تا ۵۵ و کمترین گروه سنی با ۸/۹٪ بیشتر از ۵۱ سال سن داشته‌اند. همچنین حداقل و حداکثر سن به ترتیب ۲۱ و ۵۳ و میانگین و انحراف استاندارد نیز به ترتیب ۳۸/۲۱٪ و ۹/۴۸٪ بود. بیشترین حجم نمونه آماری مربوط به معلمان دارای مدرک لیسانس و کمترین تعداد مربوط به دارندگان مدرک دکتری با ۲/۷٪ بود. با توجه به نتایج جدول شماره (۱) بیشترین حجم نمونه آماری مربوط به معلمان پایه چهارم با ۴۰/۶٪ و معلمان پایه پنجم با ۲۰/۳٪ کمترین حجم نمونه بوده است و بالاخره

بیشتر نمونه آماری کمتر از ۱۰ سال سابقه خدمت و کمترین نمونه آماری بین ۲۱ تا ۲۵ سال سابقه خدمت داشتند.

تحلیل پرسشنامه‌های مربوط به نگرش سنجی

سؤال ۱. معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی چه نگرشی دارند؟

در این بخش، توزیع درصد و تعداد فراوانی پاسخ‌دهندگان به سؤالات پرسشنامه‌های مربوط به نگرش سنجی همراه با میانگین هر گویه و توصیف پاسخ‌ها ارائه شده است. در جدول شماره (۲) درصد فراوانی پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات بخش نگرش نسبت به موسیقی آمده است.

جدول شماره ۲. توزیع درصد پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات پرسشنامه نگرش

میانگین	کاملاً موافقم	کاملاً مخالفم	نظری ندارم	مخالقم	کاملاً مخالفم	
۴/۷۵	۸۲/۱	۱۳/۴	۲/۷	۰/۰۹	۰/۰۹	معتقدم آموزش موسیقی باید در مدارس ابتدایی آموزش داده شود.
۴/۷۵	۸۰/۳	۱۷	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	موسیقی می‌تواند به تقویت تمرکز، حافظه و ادراک کمک کند
۴/۷۴	۸۰/۲	۱۶/۱	۱/۸	۰/۰۹	۰/۰۹	همراه کردن آموزش با شعر و موسیقی در یادگیری کودکان تأثیر دارد.
۴/۷۴	۷۶/۸	۱۸/۷	۳/۶	-	۰/۰۹	باید در مدرسه هر دانش‌آموز در یک رشته هنری و یا ساز موسیقی آموزش ببیند.
۴/۷۴	۸۲/۱	۱۴/۳	۱/۸	۰/۰۹	۰/۰۹	خوشحال می‌شوم اگر در مدرسه به فرزندم آموزش موسیقی داده شود.
۴/۷۲	۸۰/۳	۱۶/۱	۰/۰۹	۰/۰۹	۱/۸	اگر آموزش موسیقی در مدرسه ابتدایی اجرا شود از آن حمایت خواهم کرد.
۴/۷۲	۷۹/۴	۱۷	۱/۸	۰	۱/۸	لازم است سیاست‌گذاران، محققان، برنامه‌ریزان درسی و معلمان به جایگاه تربیت زیبایی‌شناسی و موسیقی در برنامه درسی رسمی مدرسه توجه کنند.
۴/۷۱	۷۸/۵	۱۶/۱	۳/۶	۱/۸	۰	یادگیری موسیقی بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد.
۴/۷۱	۷۷/۶	۱۸/۸	۱/۸	۰/۰۹	۰/۰۹	موسیقی می‌تواند درک زیبایی را در کودکان بالا ببرد و بر این اساس وجود آن در برنامه درسی مدارس ضروری است.
۴/۷۱	۸۱/۲	۱۴/۳	۱/۸	۰	۲/۷	من با اینکه فرزندانم در دبستان آموزش موسیقی ببینند، موافقت خواهم کرد.
۴/۷۰	۷۹/۴	۱۵/۲	۲/۷	۰/۰۹	۱/۸	من مدافع آموزش موسیقی در سطح مدارس ابتدایی هستم.
۴/۷۰	۷۷/۶	۱۷	۳/۶	۰/۰۹	۰/۰۹	آموزش موسیقی به دانش‌آموزان موضوع مهمی است.
۴/۶۹	۷۹	۱۵	۱	۴	۱	مدرسه جایی است که در آن زیبایی‌شناسی تبدیل به قربانی نظام آموزشی شده است.
۴/۶۸	۷۶/۸	۱۷/۸	۲/۷	۱/۸	۰/۰۹	موسیقی ابزاری مؤثر برای تقویت رفتارهای سازگار و کاهش هیجان‌های منفی کودکان است.

۴/۶۶	۷۵/۹	۱۷/۸	۳/۶	۱/۸	۰/۰۹	به نظر من تربيت بايد باهنر شروع شود و اصل، تربيت هنرى است.
۴/۶۱	۷۷/۶	۱۶/۲	۱/۸	۰/۰۹	۴/۵	اگر حق رأى دادن در مورد اجراى آموزش موسيقى در مدرسه ابتدائى را داشته باشم، با آن موافقت خواهم كرد.
۴/۴۷	۷۲/۲	۱۴/۳	۵/۴	۴/۵	۳/۶	زيبائى شناسى امرى حاشيه‌اى، تجملى، فانترزى و كم‌اهميت در نظام آموزشى است.
۳/۰۷	۳۱/۴	۱۹/۶	۷/۱	۸/۹	۳۳	سيستم تربيتى كشور براى آموزش موسيقى در مدارس ابتدائى آماده نيست.
۱/۹۶	۱۴/۳	۳/۶	۴/۵	۱۸/۷	۵۸/۹	از اينكه دولت براى اجراى آموزش موسيقى در سطح مدارس ابتدائى مخالف باشد، موافقم.
۱/۰۵	۰/۰۹	۱/۸	۱/۸	۲۴/۱	۷۱/۴	احساس مى‌كنم در مدارس ابتدائى نيازى به آموزش موسيقى نيست.

بر اساس نتايج جدول شماره (۲) تقريباً ۸۲٪ نسبت به اين گزاره كه «معتقدم آموزش موسيقى بايد در مدارس ابتدائى آموزش داده شود» كاملاً موافق و ۱٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف و ۸۰/۴٪ نسبت به اين گزاره كه «موسيقى مى‌تواند به تقويت تمرکز، حافظه و ادراك كمك كند» كاملاً موافق و ۱٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف بودند. همچنين ۸۰/۴٪ نسبت به اين گزاره كه «همراه كردن آموزش با شعر و موسيقى در يادگيرى كودكان تأثير دارد» كاملاً موافق و ۱٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف، ۷۶/۸٪ نسبت به اين گزاره كه «بايد در مدرسه هر دانش‌آموز در يكرشته هنرى و يا ساز موسيقى آموزش ببيند» كاملاً موافق و ۱٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف و ۸۲/۱٪ نسبت به اين گزاره كه «خوشحال مى‌شوم اگر در مدرسه به فرزندم آموزش موسيقى داده شود» كاملاً موافق و ۱٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف بودند. همچنين ۸۰/۴٪ نسبت به اين گزاره كه «اگر آموزش موسيقى در مدرسه ابتدائى اجرا شود از آن حمايت خواهم كرد» كاملاً موافق و ۱/۸٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف و ۷۹/۵٪ نسبت به اين گزاره كه «لازم است سياست‌گذاران، محققان، برنامه ريزان درسى و معلمان به جايگاه تربيت زيبائى شناسى و موسيقى در برنامه درسى رسمى مدرسه توجه كنند» كاملاً موافق و ۱/۸٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف بودند.

از سوي ديگر، بر اساس نتايج جدول شماره (۲) ۱۷/۹٪ نسبت به اين گزاره كه «از اينكه دولت براى اجراى آموزش موسيقى در سطح مدارس ابتدائى مخالف باشد، موافقم» كاملاً موافق و ۵۸/۹٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف و همچنين ۳۱/۳٪ نسبت به اين گزاره كه «سيستم تربيتى كشور براى آموزش موسيقى در مدارس ابتدائى آماده نيست» كاملاً موافق و ۳۳٪ نسبت به اين گزاره كاملاً مخالف بودند.

سؤال ۲. به‌طوركلى، معلمان نسبت به آموزش موسيقى در مدرسه ابتدائى چقدر موافق

هستند؟

در جدول شماره (۳) فراوانی و درصد فراوانی آزمودنی‌ها به این سؤال که «به‌طور کلی، نسبت به آموزش موسیقی در مدرسه ابتدایی چقدر موافق هستید؟» آمده است.

جدول شماره ۳. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌ها نسبت به موافقت با آموزش موسیقی در مدارس ابتدایی

طیف	فراوانی پاسخ	درصد فراوانی	میانگین	انحراف معیار
کاملاً مخالف هستم	۲	۱/۸		
نظری ندارم	۱	۰/۰۹		
موافق هستم	۷	۶/۲	۴/۸۵	۰/۶۰
کاملاً موافق هستم	۱۰۲	۹۱/۱		
جمع	۱۱۲	۱۰۰		

بر اساس نتایج جدول شماره (۳) تقریباً ۲٪ نسبت به این گزاره که «به‌طور کلی، نسبت به آموزش موسیقی در مدرسه ابتدایی چقدر موافق هستید؟» کاملاً مخالف و ۹۷٪ نسبت به این گزاره موافق و کاملاً موافق بودند.

سؤال ۳. مهم‌ترین دلایل عدم آموزش موسیقی در مدارس از نظر معلمان مدارس ابتدایی کدام است؟

در جدول شماره (۴) توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌ها نسبت دلایل آموزش ندادن موسیقی در مدارس از نظر معلمان آمده است.

جدول شماره ۴. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌ها نسبت دلایل عدم آموزش موسیقی در مدارس

فراوانی	دلیل
۲۲	کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش‌دیده در مدارس
۱۳	نبود امکانات، فضا و کلاس موسیقی رسمی
۱۳	کمبود منابع مالی و مادی و بودجه دولت برای اجرا
۱۳	بی‌توجهی به نیازهای عاطفی، روحی و روانی دانش‌آموزان
۱۱	بی‌تدبیری و بی‌برنامه بودن سیاست‌گذاران تربیتی
۹	عدم توانمندی، شناخت برنامه ریزان تربیتی و آموزشی
۸	قوانین خشک و بی‌روح حاکم بر نظام آموزشی و مدارس
۸	تسلط دیدگاه‌های مذهبی بر آموزش و پرورش
۸	عدم تناسب با سیاست نظام آموزشی
۶	کم‌اهمیت بودن امر آموزش و تربیت برای مسئولین
۵	بی‌توجهی و کم‌توجهی به مسائل تربیتی توسط مسئولین
۴	عدم برنامه‌ریزی دولت و وزارت آموزش و پرورش
۳	تنگ‌نظری دست‌اندرکاران و مسئولین تربیتی
۱	فراهم نبودن بستر
۱	عدم حمایت و پشتیبانی آموزش و پرورش

۱
۱منع اجتماعی
دیدگاه نادرست والدین از موسیقی

بر اساس نتایج جدول شماره (۴) از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در مدارس، نبود امکانات، فضا و کلاس موسیقی رسمی، کمبود منابع مالی و مادی و بودجه دولت برای اجرا و بی توجهی به نیازهای عاطفی، روحی و روانی دانش آموزان به ترتیب مهم ترین دلایل عدم آموزش موسیقی در مدارس بوده و این موارد باعث شده اند که در نظام آموزشی ایران به آموزش موسیقی توجه نشود و به عبارتی آموزش موسیقی در مدارس نادیده گرفته شود.

سؤال ۴. وضعیت آگاهی معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی چگونه است؟

برای بررسی وضعیت میزان آگاهی معلمان دوره دوم ابتدایی شهرستان مریوان تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی، میانگین نمره کسب شده از ۲۰ سؤال پرسشنامه سنجش دانش استفاده شد. طبق نتایج، میانگین نمرات مربوط به آگاهی معلمان از تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی متوسط بوده و معادل ۱۳/۴۵ است؛ یعنی ۶۷/۲۳ درصد شرکت کنندگان درک درستی از تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی را دارا بودند و در کل میزان آگاهی معلمان متوسط به بالاست.

سؤال ۵. آیا بین دانش و نگرش معلمان نسبت به موسیقی برحسب جنسیت تفاوت وجود دارد؟

برای پاسخ دادن به این سؤال از آزمون T دو نمونه مستقل استفاده شده است که نتایج آن در جدول شماره (۵) آمده است.

جدول شماره ۵. نتایج آزمون T مستقل در دانش و نگرش نسبت به موسیقی برحسب جنسیت

معلمان		جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره T	درجات آزادی	سطح معناداری
دانش	مرد	۷۲	۱۳/۶۴	۲/۸۴	۰/۹۹۶	۱۱۰	۰/۳۲۱	
	زن	۴۰	۱۳/۱۰	۲/۵۳				
نگرش	مرد	۷۲	۸۵/۷۹	۱۰/۲۴	۰/۶۲۲	۱۱۰	۰/۵۳۵	
	زن	۴۰	۸۶/۹۰	۶/۲۶				

بر اساس نتایج حاصل از آزمون T-Test، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، سطح معناداری مشاهده شده، دانش موسیقی (sig = .۳۲۱) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد؛ لذا فرضیه صفر قبول و فرضیه

تحقیق رد می‌شود. یعنی بین دانش موسیقی معلمان مرد و زن تفاوت معناداری وجود ندارد. همان‌طور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود، میانگین نمره دانش موسیقی والدین مرد و زن به هم نزدیک است. همچنین در سطح اطمینان ۹۵ درصد، چون سطح معناداری مشاهده شده، نگرش نسبت به موسیقی ($\text{sig} = .0535$) بیشتر از $0/05$ می‌باشد؛ لذا فرضیه صفر قبول و فرضیه تحقیق رد می‌گردد. یعنی بین نگرش نسبت به موسیقی معلمان مرد و زن تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همان‌طور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود، میانگین نگرش نسبت به موسیقی معلمان مرد و زن به هم نزدیک است.

بحث و نتیجه‌گیری

حوزه تربیت هنری یکی از حوزه‌های اساسی در نظام‌های آموزش و پرورش کشورهای مختلف جهان می‌باشد. این نوع تربیت که ضامن استفاده شایسته از ظرفیت هنر است، به یکی از کانون‌های توجه سیاست‌گذاران در عرصه اصلاحات نظام آموزشی تبدیل شده است. هدف تحقیق حاضر تعیین نگرش و دانش معلمان نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی در مدارس دوره ابتدایی شهرستان مریوان بود. نتایج تحقیق در بعد نگرش معلمان نسبت به آموزش موسیقی نشان داد که معلمان دوره ابتدایی شهرستان مریوان نگرش مثبتی نسبت به تربیت هنری با تأکید بر آموزش موسیقی دارند و تمایل دارند که آموزش موسیقی در برنامه درسی مدارس دوره ابتدایی گنجانده شود و همچنین اکثریت معلمان دوره ابتدایی شهرستان مریوان موافق آموزش موسیقی در مدارس ابتدایی هستند و اعتقاد دارند که یادگیری موسیقی و اهمیت دادن به تربیت هنری در مدارس دوره ابتدایی باعث تقویت روحیه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. نتایج این تحقیق به‌طور کلی با نتایج تحقیقات محققانی از جمله (افلند، ۲۰۰۴؛ ریچموند، ۲۰۰۹؛ نیلسون، فترستون و مک موری، ۲۰۱۳؛ محجوب، ۲۰۱۵؛ کاس، ۲۰۱۸؛ کومار، ۲۰۲۱) مطابقت دارد. برای مثال کومار (۲۰۲۱) بیان می‌کند که هنرها به‌ویژه در رابطه با عملکرد تحصیلی، نگرش به مدرسه و ادراک از یادگیری دانش‌آموزان سهم ارزشمندی دارند. کاس (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسید که شرکت‌کنندگان باورهای قوی در مورد آموزش موسیقی داشتند. درباره چندین ایده اتفاق نظر وجود داشت، از جمله این باور که همه دانش‌آموزان باید فرصت آموزش موسیقی را داشته باشند، باید تجربیات موسیقی متنوعی داشته باشند و دانش‌آموزان باید به موسیقی اشتیاق پیدا کنند. باورهای آنها در مورد نتایج آموزش موسیقی متنوع‌تر بود. برخی به‌نظر می‌رسید که نگران توسعه نوازندگی هستند، در حالی که برخی دیگر بیشتر به این فکر می‌کردند که دانش‌آموزان موسیقی را به‌گونه‌ای تجربه کنند که در سطح احساسی آنها را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به اینکه همه آنها انتخاب کرده بودند که در کالج رشته

موسيقى بخوانند و معلمان تخصصى موسيقى شوند، تعجب آور نيست كه دانش آموزان باورهاي قوى و مثبتى در مورد موسيقى در مدارس داشتند. در همين راستا افلند (۲۰۰۴) و ريچموند (۲۰۰۹) نيز معتقدند كه آموزش هنر به بهبود تصميم گيرى كمك مى كند، اعتماد به نفس را افزايش مى دهد و كودكان را مطمئن تر مى كند. نيلسون، فترستون و مك مورى (۲۰۱۳) نيز معتقدند كه مشاركت كودكان در هنرهاي خلاق مى تواند تخيل را تحريك و خلاقيت را بسيج كند كه اين مسئله به خودى خود منجر به افزايش آگاهى از خود و ديگران و محيط اطراف مى شود. نتايج تحقيق محجوب (۲۰۱۵) نيز نشان دهنده اهميت توسعه برنامه درسى آموزش هنر در مدارس است. اباكانوئيچ (۲۰۱۰) نيز معتقد است داشتن نگرش مثبت نسبت به تربيت هنرى براى حل مسائل تربيتى سودمند است و هر چيزى را كه يك كشور براى ملت و مدارس خود آرزو مى كند از قبيل موفقيت، توسعه، رشد عاطفى و اجتماعى، مشاركت هاي مدنى و فرصت هاي برابر در سايه تربيت هنرى هموار مى گردد.

در بعد ميزان دانش و آگاهى معلمان دوره ابتدائى شهرستان مريوان نسبت به تربيت هنرى نتايج تحقيق نشان داد كه ميزان دانش و آگاهى معلمان نسبت به تربيت هنرى در حد متوسط به بالا مى باشد و اين نشان دهنده آن است كه معلمان دوره ابتدائى شهرستان مريوان در زمينه آموزش موسيقى در مدارس مطالعه نموده و آگاهى و دانش لازم در اين زمينه را دارند. در تبين اين نتايج مى توان گفت كه با توجه به اينكه اكثريت معلمان مورد تحقيق سابقه اى كمتر از ۱۰ سال و اكثريت جوان هستند، دانش آنها در اين زمينه به نسبت به روز مى باشد. اگرچه جو و فضاي فرهنگى استان كردستان مى تواند عامل مهم و تأثيرگذارى در به وجود آمدن فضاي توجه به آموزش موسيقى باشد، به طوري كه در سال هاي اخير استان كردستان به عنوان شهر خلاق موسيقى در ميان شبكه شهرهاي خلاق يونسكو و نيز شهر مريوان كانون برگزارى تئاتر خيابانى بوده است. از سوى ديگر از ديرباز كردها صاحب موسيقى غنى و اصيلى بوده و هستند كه اين مسئله مى تواند زمينه براى شناخت و آگاهى بيشتر با موسيقى را فراهم كند. وجود گروه هاي موسيقى سرشناس و نامدار حتى در سطح بين المللى از جمله گروه كامكارها، شمس و عندليبى ها نشان از تاريخى سرشار از آهنگ و نوا در ميان مردمان اين سرزمين بوده است. در نتيجه بى دليل نيست كه معلمان شهرستان مريوان داراي دانش بالا نسبت به آموزش موسيقى در سطح مدرسه هستند. از ديدگاه معلمان مهم ترين دلايل بى توجهى به آموزش موسيقى در مدارس كمبود نيروى انساني ماهر و آموزش ديده و همچنين نبودن امكانات، فضا و منابع مالى و مادى مورد نياز براى آموزش موسيقى بودند. در اين زمينه با توجه به اينكه بر اساس اعلام وزارت آموزش و پرورش اين وزارتخانه با كمبود سيصد هزار معلم به ويژه در دوره ابتدائى روبه روست و اين كمبود بالطبع شامل معلمان آموزش ديده موسيقى نيز مى شود. با توجه به نگرش مصرفى سياست گذاران و

برنامه‌ريزان نسبت به سيستم آموزش و پرورش در چند سال اخير، اين سيستم جذب نيروي جديد نداشته و اين دوره با کمبود چشمگير نيروي انساني متخصص به‌ويژه معلمان آموزش ديده روبه‌رو شده است. در بعد ديگري با توجه به کمبود منابع مالي آموزش و پرورش و کاهش شديد هزينه سرانه دانش‌آموزي مدارس، مدارس بودجه کافي و لازم براي برگزاري کلاس‌هاي فوق‌برنامه و آموزش‌هاي غيررسمي ندارند و اين بخش به‌نظر مي‌رسد کاملاً در سيستم آموزش و پرورش کم‌رنگ شده و اصلاً به آن توجه نمي‌شود. همچنين عدم تأمين و تربيت نيروي انساني موردنياز براي آموزش موسيقي و هنر چه از نظر کمي و چه از نظر کيفي و استفاده از نيروهاي غيرمتخصص، بزرگ‌ترين و حادثرين مسئله در نظام منابع انساني در قلمرو تربيت هنري است که اين مسائل به‌وضوح در نظام آموزش و پرورش بخصوص در دوره ابتدائي ديده مي‌شود.

ديگر نتايج تحقيق نشان داد که بين دانش و آگاهي نسبت به تربيت هنري با تأکيد بر آموزش موسيقي معلمان برحسب جنسيت تفاوت معني‌داري وجود ندارد. به عبارتي، معلمان نمره يکساني در بخش دانش نسبت به تربيت هنري با تأکيد بر آموزش موسيقي گرفته بودند. همچنين بين نگرش نسبت به تربيت هنري با تأکيد بر آموزش موسيقي برحسب جنسيت معلمان تفاوت معني‌داري وجود نداشت. به عبارتي معلمان نمره يکساني در نگرش نسبت به موسيقي گرفته بودند. اين عدم تفاوت بين دانش و نگرش معلمان زن و مرد مي‌تواند ناشي از وجود بستر علمي و فرهنگي افراد جامعه مريوان و همچنين با توجه به اينکه نمره پاسخ‌دهندگان بالاتر از متوسط بوده مي‌توان گفت آنها دانش و نگرش مشابهي نسبت به موسيقي دارند.

در انجام اين تحقيق محدوديت‌هاي ازجمله محدود شدن افراد نمونه به دوره ابتدائي؛ محدود بودن جامعه به شهر مريوان و عدم تعميم نتايج به ديگر جوامع؛ شرايط خاص آموزش و پرورش به خاطر بيماري کرونا و تعطيلي مدارس و همچنين غيرحضور ي تکميل کردن پرسشنامه‌ها و امکان داشتن مشکل درک گويه‌ها براي پاسخگويان وجود داشته است.

در راستاي نتايج تحقيق پيشنهاده مي‌شود که با توجه به نگرش مثبت معلمان نسبت به تربيت هنري و آموزش موسيقي، سياست‌گذاران و برنامه‌ريزان درسي اين مهم را در برنامه درسي مدارس حداقل به‌صورت يک درس اختياري بگنجانند. در چنين شرايطي مدارسي که ظرفيت و امکانات و فضاي لازم براي آموزش موسيقي را دارند مي‌توانند برنامه‌ريزي لازم را براي اين موضوع داشته باشند. در پايان، پيشنهاده مي‌شود با توجه به کم‌رنگ بودن آموزش موسيقي در مدارس، والدين فرزندان خود را در کلاس‌هاي فوق‌برنامه موسيقي نام‌نويسي کنند.

فهرست منابع

Abakanowicz, M. (2010). Why art education is crucial and who doing its best. *Journal of human resources management*, 3(2) 35-51.

- Adl Harris, M. (2014). *The Impact of Indigenous Music on the Happiness and Happiness of Students in Schools (Case Study of Harris City, East Azerbaijan)*, M.Sc. Thesis, Faculty of Music, University of Arts. (Text in Persian).
- Akhoundi, Z., & Afhami, R. (2017). An Applied Pattern for Developing Children's Creativity through Music by Non-Specialized Teachers in Primary Schools (Based on John Cage's Pedagogical Experiences and Musical Innovations). *Quarterly journal of Innovation and creativity in the human Science*, 7 (4), 33-70. (Text in Persian).
- Alhomaidi, M., & Salleh, Sh. (2022). The Importance of Art Education in Saudi Arabia: A Review. *Journal of Positive School Psychology*, 6(2), 1160-1168.
- Barkhordari, M., Nasrabadi, H., Heidari, M., & Neyestani, M. (2016). The Importance of Art-Based Curriculum in Peace Education. *Review of European Studies*, 8, 220-231. <http://dx.doi.org/10.5539/res.v8n4p220>
- Bonastre, C., Muñoz, E., & Timmers, R. (2016). Conceptions about teaching and learning of expressivity in music among higher education teachers and students. *British Journal of Music Education*, 34, 277-290. <https://doi.org/10.1017/S0265051716000462>
- Cogo-Moreira, H., Brandão de Ávila, C. R., Ploubidis, G. B., & Mari, J. D. J. (2013). Effectiveness of music education for the improvement of reading skills and academic achievement in young poor readers: a pragmatic cluster randomized, controlled clinical trial. *Plos one*, 8, e59984. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0059984>
- Coulson, A. N. & Burke, B. M. (2013). Creativity in the elementary music classroom: A study of students' perceptions. *International Journal of Music Education*, 31, 428-441. <http://dx.doi.org/10.1177/0255761413495760>
- Educational Research and Planning Organization. (2012). *Art lesson guide for teachers (fourth, fifth and sixth grade)*. Tehran: Offset Company. (Text in Persian).
- Educational Research and Planning Organization. (2017). *Elementary Art Curriculum Guide*. Tehran: Offset Company. (Text in Persian).
- Efland, A. (2004). The Arts and the Creation of Mind: Eisner's Contributions to the Arts in Education. *Journal of Aesthetic Education*, 38 (4), 71-80. <https://doi.org/10.1353/jae.2004.0033>
- Entezami, M., Seif Naraghi, M., & Naderi, E. (2016). Performance of art education based on curriculum elements in the sixth grade elementary experimental science course in the 2015-2016 academic year. *Quarterly Journal of Education*, 75, 91-129. (Text in Persian).
- Falahi, V., Safari, Y., & Yusuf Farhanak, M. (2011). The effect of education with art education approach on artistic activities and process skills of fourth grade elementary students. *Journal of Educational Innovation*, 39 (10), 101-118. (Text in Persian).
- Farmahini Farahani, M. (2011). *Education in Nahj al-Balaghah*. Tehran: Ayizh. (Text in Persian).
- Firoozi, M., Seifi, M., Hosseini Mehr, A., & Faqihi, A. (2018). The position of the axes of art education, content structure and three-dimensional pattern of the curriculum in the textbooks of culture and art of the first secondary school. *Two Quarterly Journal of Theory and Practice in the Curriculum*, 11 (6), 31-66. (Text in Persian).
- Gojmerac, I. (2018). *Importance of Music in Education System*. <https://www.researchgate.net/publication/323167985>.
- Gül, G. (2021). Teachers' Views on Music Education Practices in Secondary Education in Distance Education During the COVID-19 Pandemic

- Process. *Journal of Education in Black Sea Region*, 6(2), 95-111. <https://doi.org/10.31578/jebs.v6i2.235>
- Hardcastle, E., Pitts, S., & Aróstegui, J. L. (2017). A cross-cultural comparison of music education experiences and ambitions in two Spanish and English primary schools. *International Journal of Music Education*, 35(3) 381 -390.
- Herbst, A., Wet, J. d., & Rijdsijk, S. (2005). A Survey of Music Education in the Primary Schools of South Africa's Cape Peninsula. *Journal of Research in Music Education*, 53(3) 260-283. <https://doi.org/10.2307/3598684>
- Ho, W-Ch. (2021). Teachers' perspectives on cultural and national values in school music education between multiculturalism and nationalism in Taiwan. *Asia Pacific Journal of Education*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/02188791.2021.1873101>
- Hogenesa, M. Oersb, B. V., & Diekstra, R.F. W. (2014). The impact of music on child functioning. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 10(3), 312-336.
- Jaschke, A. C., Eggermont, L. H. P., Honing, H., & Erik J. A. (2018). Music education and its effect on intellectual abilities in children: A systematic review. *Reviews in the neurosciences*, 24(6):1-11. <https://doi.org/10.1515/revneuro-2013-0023>
- Kargozar, M., Kabok, H., & Al-Daghi, A. (2019). A comparative study of elementary art curriculum in Iran and Japan. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 69 (18), 113-138. <https://doi.org/10.22034/jei.2019.88545> (Text in Persian).
- Khan, M. M., & Ali, L. (2016). The Importance of Fine Arts Education an Overview. *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 4(10), 67-70.
- Kos, J. R. P. (2018). Becoming music teachers: preservice music teachers' early beliefs about music teaching and learning. *Music Education Research*, 20(5): 560-572. <http://dx.doi.org/10.1080/14613808.2018.1484436>
- Kumar, M. (2021). Role of art in education. *Raj rajeshwari journal of psychological & educational*, 5(2): 61-64.
- Levitin, D. (2014). The Benefits of Music Education: An Overview of Current Neuroscience Research. *The Royal Conservatory*, 87(2) 17-22.
- Mahgoub, Y. (2015). The Importance of the Development of Art Education Curriculum in the Sudanese Educational Institutions. *International Journal of Humanities and Social Science*, 8(1), 99-104.
- Mateos-Moreno, D. (2022). Why (not) be a music teacher? Exploring pre-service music teachers' sources of concern regarding their future profession. *International Journal of Music Education*. <https://doi.org/10.1177/02557614211073138>
- Matthews, W.K., & Koner, S. (2020). Beyond the headlines: perspectives of charter school music teachers. *Education Policy Review*, 123:2, 39-49. <https://doi.org/10.1080/10632913.2020.1766615>
- Mirza Beigi, A. (2012). *The role of art in education and mental health of children*. Tehran: Educational Research and Planning Organization. (Text in Persian).
- Nethsinghe, R. (2012). Finding balance in a mix of culture: Appreciation of diversity through multicultural music education. *International Journal of Music Education*, 30(4) 382 -396. <https://doi.org/10.1177/0255761412459166>
- Nilson, C., Fetherston, C., & McMurray, A. (2013). Teachers' and Mothers' Perceptions of Using Creative Arts to Develop Children's Potential for Critical Thinking. *The International Journal of Arts Education*, 7 (1): 1-16. <http://dx.doi.org/10.18848/2326-9944/CGP/v07i01/36193>
- Petreess, K. (2007). The importance of music education. *Education*, 126(1), 1-4.

- Pozo, J. I. (2017). Acquisition of musical knowledge: Moving toward a change in teachers' conceptions and practices. *The Finnish Journal of Music Education*, 20, 110–113.
- Richmond, S. (2009). Art's Educational Value. *Journal of Aesthetic Education*, 43 (1), 92–105.
- Roese, C. (2003). *Music education in the primary school*. University of Wales, Bangor.
- Saberi, A. (2017). The effect of music education on students' creativity. *Letter of Performing Arts and Music*, 7 (14), 103-116. (Text in Persian).
- Sarkar, J., & Biswas, U. (2015). The Importance of Music Education on Child Development. *International Journal of Applied Research*, 1(10): 21-24.
- Secretariat of the Higher Education Council. (2011). *Theoretical Foundations of the Fundamental Transformation of Education*, Tehran: Ministry of Education. (Text in Persian).
- Shahpanah, M., Hatami, M., & Nouri, R. (2016). The effectiveness of music therapy in increasing the ability of reading skills in cochlear implant primary school children. *Exceptional Children Empowerment Quarterly*, 7 (19), 25-41. (Text in Persian).
- Sixth grade experimental science. (2015). *Educational Research and Planning Organization*. Tehran: Offset Company. (Text in Persian).
- Song, J. M. O. (2021). Strategies for the Development of Music Education Philosophy for Preservice Music Teachers: A Literature Review. *Update Applications of Research in Music Education*, 1-9. <http://dx.doi.org/10.1177/87551233211049542>
- Talebzadeh, F., & Jafari, P. (2012). How Sport and Art could be Effective in the Fields of Social, Cognitive and Emotional Learning?. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 1610-1615. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.871>
- Tarr, J., & Thomas, G. (2005). *Inclusive education and the art, improving teaching and learning in art*. New York: Falmer press.
- Whitesell, E. R. (2016). A day at the museum: The impact of field trips on middle school science achievement. *Journal of Research in Science Teaching*, 53(7) 1036–1054. <https://doi.org/10.1002/tea.21322>
- Yorkeviney, S. (2007). *An Examination of the Effectiveness of Arts Integration in Education on Student Achievement, Creativity and Self Perception*. Doctoral Dissertation, Marywood University.
- Yousefzadeh, M.R., Salhshouri, A., & Mirzaei Rafi, M. (2012). The amount of emphasis of the general Persian book of teacher training on art education from the perspective of students of the Teacher Training Center of Hamadan province. *Quarterly Journal of New Approach in Educational Management*, 4 (2), 169-184. (Text in Persian).
- Zhang, T., Shaikh, Z. A., Yumashev, A. V., & Chład, M., (2020). Applied model of Elearning in the Framework of education for sustainable development. *Sustainability*, 12, 16, 6420. <https://doi.org/10.3390/su12166420>
- Zolfaghari, M., & Kian, M. (2014). Analyzing the experiences of female teachers in teaching art in primary schools: A qualitative study. *Theory and practice in the curriculum*, 2 (4): 135-160. (Text in Persian).

